

Elektronske baze podataka

Pripremile: Vera Bjelogrić, Sekretarijat VSTV-a BiH; Biljana Braithwaite, AIRE centar; Marija Jovanović, Univerzitet Oxford

Elektronske baze podataka predstavljaju izuzetno koristan resurs za pretraživanje sudske prakse. U nastavku predstavljamo dvije elektronske baze: Bazu sudskih odluka Centra za dokumentaciju VSTV-a BiH i Bazu evropske sudske prakse o ljudskim pravima AIRE Centra, namijenjenu zemljama jugoistočne Evrope.

Baza sudskih odluka Centra za sudsku dokumentaciju VSTV-a

Baza sudskih odluka Centra za sudsku dokumentaciju VSTV-a predstavlja elektronsku zbirku odabranih odluka najviših sudova u Bosni i Hercegovini i dostupna je na internet stranici www.pravosudje.ba/CSD/. Zaključno s 31.12.2014. godine Baza sadrži 10.675 odluka Suda Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Republike Srpske, Vrhovnog suda Federacije BiH i Apelacionog suda Brčko distrikta, te odluke nižestepeni sudova donesene u istim predmetima. Na istom mjestu se nalaze i odluke Ustavnog suda BiH donesene po apelacijama na odluke sadržane u bazi, što korisnicima omogućava pregled odluka donesenih u jednom predmetu u različitim fazama postupka.

Iako sudska praksa u Bosni i Hercegovini formalno ne predstavlja izvor prava, argumentacija iznesena u sudskim odlukama utiče na tumačenje i primjenu važećih propisa. Dajući na uvid karakteristične odluke prvenstveno pravosudnoj zajednici u Bosni i Hercegovini, VSTV nastoji omogućiti ujednačavanje sudske prakse. Naime, upoznavanjem nosilaca pravosudnih funkcija sa stavovima drugih sudova pruža se mogućnost ujednačavanja prakse prije donošenja odluke. Značaj sudske interpretacije propisa i pravnih stajališta koje sudovi iskazuju u svojim odlukama naročito se ogleda u slučaju postojanja pravnih praznina, odnosno kada su odredbe pojedinih propisa nepotpune ili nejasne, te prilikom neusaglašenosti pravnih propisa.

Pored odluka, u bazi se nalazi i određeni broj sentenci preuzetih iz biltena sudske prakse koje se odnose na specifične pravne stavove. U nastavku se može vidjeti kako izgleda dio internet stranice Centra za sudsku dokumentaciju VSTV-a s prikazom jednostavne pretrage:

The screenshot shows the search interface for the Center for Judicial Documentation (VSTV-a BiH). The page is titled 'Centar za sudsku dokumentaciju' and features a search bar at the top. Below the search bar, there are navigation links for 'Sudska praksa', 'Biblioteka', 'Zakoni', 'Vijesti', 'Pomoć za korištenje', 'Baza sudskih odluka', 'Kontakt', and 'Vaša pitanja'. The main search area is titled 'Jednostavna pretraga sudskih odluka' and includes several filters: 'Naziv suda / institucije' (dropdown menu), 'Pravna oblast' (dropdown menu), 'Pismo odluke' (dropdown menu), and 'Pretraga odluka po sadržaju' (radio buttons for 'Sa određenom frazom', 'Sa svim riječima', and 'Sa barem jednom od riječi'). There is also a 'Sortiraj prema' section with a dropdown menu and radio buttons for 'Rastući' and 'Opadajući'. A 'Traži' button is located at the bottom of the search form. Below the search form, there is a section for 'Rezultati pretrage' with a table of search results.

Slika 1

Izgled Baze sudskih presuda nakon logovanja
link: www.pravosudje.ba/CSD/

Pretraživanje baze kontinuirano se unapređuje kako bi se omogućio brži i efikasniji pronalazak željene sudske odluke. Trenutno je pretraga omogućena putem različitih parametara, kao što su naziv suda, pravna oblast (jednostavna pretraga), te na osnovu prethodno definisanih materijalnih i procesnih instituta iz krivičnog, građanskog i upravnog prava (napredna pretraga). U proteklom periodu razvijena je mogućnost pretrage prema sadržaju odluka, čime se znatno proširuje mogućnost pronalaska većeg broja odluka u skladu sa zadatim terminom ili kombinacijom termina. Unapređenje parametara za pretragu će se nastaviti i ubuduće. U nastavku je dat prikaz dijela internet stranice Centra za sudsku dokumentaciju VSTV-a na kome se može preuzeti Priručnik za korištenje Baze:

Slika 2

Prikaz podstranice „Pomoć za korištenje“ na kojoj se također nalazi Priručnik za korisnike Baze sudskih odluka

link: <http://csd.pravosudje.ba/vstv/faces/faces/kategorijevijesti.jsp?ins=142&modul=362>

Zbog svoje aktuelnosti i važnosti za tumačenje i primjenu zakona, Baza sudskih odluka CSD VSTV-a je od februara 2014. godine Odlukom Vijeća ministara BiH dostupna svim zainteresovanim licima, uz godišnju pretplatu u iznosu od 100 KM. Nakon izvršene uplate potrebno je skeniranu uplatnicu dostaviti na e-mail: csd@pravosudje.ba. Primjer popunjene uplatnice može se preuzeti na internet stranici kako je prikazano na slici:

Slika 3

Na linku (Vaša pitanja), nalazi se uputstvo kako se može pristupiti Bazi sudskih odluka <http://csd.pravosudje.ba/vstv/faces/faces/vijesti.jsp?id=1640>

Baza evropske sudske prakse o ljudskim pravima namijenjena zemljama jugoistočne Evrope

Baza evropske sudske prakse o ljudskim pravima (Baza) predstavlja elektronsku zbirku odabranih odluka Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu (ESLJP) relevantnih za zemlje jugoistočne Evrope, i to na lokalnim jezicima (albanski, bosanski-hrvatski-crnogorski-srpski (BHMS) i makedonski).

Početna strana zahtijeva od korisnika da izabere jednu od tri jezične varijante na kojoj će vršiti pretragu (albanski, makedonski ili BHMS, od kojih je srpski jezik dostupan u ćirilicom pismu). U isto vrijeme, uz dokument na odabranom regionalnom jeziku data je i verzija na engleskom jeziku, što korisnicima omogućava pristup i onim presudama koje nisu prevedene na njihov maternji jezik.

Slika 4

Početna strana Baze
www.ehrdatabase.org

Početna strana Baze

Iako je prevashodno namijenjena sudijama i tužiocima u regionu kako bi olakšala primjenu EKLJP-a na nacionalnom nivou, Baza je dostupna svim zainteresovanim korisnicima putem linka: www.ehrdatabase.org. Baza omogućava domaćim pravnicima lakši pristup obimnoj i kompleksnoj praksi Suda u Strazburu u cilju njene bolje implementacije na nacionalnom nivou, što se pokazalo kao veliki izazov u svim zemljama širom Evrope, budući da zahtijeva inkorporiranje novog sistema prava i prilagođavanje na novi način pravnog razmišljanja.

Baza sadrži veliki broj prevedenih presuda i odluka ESLJP-a koje su po prvi put objedinjene u elektronskom obliku, sistematizovane i lako pretražive. Pored sudske prakse, sažetaka presuda i stručnih komentara, Baza sadrži prikaz i objašnjenje svakog člana EKLJP-a, kao i pregled osnovnih principa vezanih za primjenu datog člana.

Prikaz člana

Jedna od najznačajnijih karakteristika Baze, u odnosu na druge slične portale, predstavlja pregled uobičajenih faktičkih situacija u okviru svakog člana koje mogu dovesti do povrede prava zajamčenog tim članom Konvencije. Ove faktičke situacije predstavljaju opis okolnosti koje se obično vezuju uz određeni član što omogućava korisniku da utvrdi da li neki predmet povlači zaštitu prava iz Konvencije, a zatim pogleda u Prikazu datog člana koje testove treba primijeniti, kao i primjere sudske prakse. Portal također sadrži linkove ka drugim korisnim publikacijama, kao što su vodiči i priručnici o praksi ESLJP-a na jezicima zemalja iz regiona.

Član 2 - Pravo na život

Zaštita prava na život u članu 2, st. 1: Pravo na život predstavlja najosnovnije ljudsko pravo. Izuzetak u tekstu člana 2 vezan za smrtnu kaznu više nije primjenjiv. Ovo pravo je *apsolutno* i odnosi se i na ratna i vanredna stanja.

Test apsolutne nužnosti u članu 2, st. 2: Lišenje života ne predstavlja povredu člana 2 ako je *apsolutno nužno* u okolnostima navedenim u ovoj odredbi: radi odbrane nekog lica od nezakonitog nasilja, da bi se izvršilo zakonito hapšenje ili spriječilo bjekstvo lica zakonito lišenog slobode ili prilikom preduzimanja zakonitih mjera u cilju suzbijanja nereda ili pobune. Imperativ apsolutne nužnosti se takođe odnosi i na ostale okolnosti koje su dovele do smrti – kao što je planiranje, kontrola i organizacija neke akcije. Lišenje života *nikada* ne smije biti namjerno.

Ovaj član ima dva aspekta – materijalni i procesni.

Materijalni aspekt: uključuje zaštitu života i zabranu lišenja života. Do povrede ovog aspekta može doći i ako postoji stvarna smrtna opasnost čak i ako do smrti ne dođe. On sadrži i *negativnu obavezu* države (da neposredno ne izaziva smrt ili smrtnu opasnost) i njenu *pozitivnu obavezu* (da preduzima mjere kako bi preduprijeđila smrt ili smrtnu opasnost). Pozitivna obaveza države podrazumijeva da u slučaju kada je stvarna ili neposredna opasnost po život neke osobe *predvidljiva*, bez obzira na to da li je za tu opasnost odgovorno privatno lice, država mora da preduzme razumne mjere kako bi spriječila njeno ostvarenje a sudovi moraju da razmotre da li je to učinila.

Nedostaci domaćeg zakonodavnog okvira o primjeni (potencijalno) smrtonosne sile mogu sami po sebi predstavljati povredu člana 2.

Neke relevantne situacije:

Država mora da obezbijedi zaštitu života ljudi tokom svih aktivnosti koje sprovodi, kao što su *policijske akcije* ili *protiterorističke mjere* a sudovi moraju da razmotre da li je to učinila. Ako su državni službenici primijenili silu koja je dovela do nečije smrti ili je do smrti došlo tokom lišenja slobode, država mora da pruži vjerodostojno objašnjenje kako je do smrti došlo. Do povrede člana 2 može takođe doći i u slučajevima *nestanka* i ozbiljnim slučajevima *nemara ljekara*.

Procesni aspekt: Ovo se odnosi na dužnost sprovođenja istrage *prima facie* slučaja kada je do smrti ili smrtno opasnosti došlo ili usljed neposrednog činjenja države ili njenog propusta da učini ono što je morala da učini da je preduprijeđi. Drugim riječima, *nesprovođenje istrage* predstavlja povredu procesnog aspekta člana 2 kako u slučaju kada su državni službenici neposredno prouzrokovali smrt tako i u slučaju kada je smrt izazvalo neko privatno lice.

Propisno sprovođenje istrage je od suštinskog značaja za očuvanje javnog povjerenja u vladavinu prava jer se nime spriječava stvaranje percepcije o

Slika 5

Prikaz člana 2, Pravo na život:

<http://www.ehrdatabase.org/>

[SearchByArticle?Article=1](http://www.ehrdatabase.org/SearchByArticle?Article=1)

Prikaz faktičke situacije

Postoje dva osnovna načina pretraživanja Baze: pretraga prema članu Konvencije i napredna pretraga. Pojedini parametri su zajednički kod oba načina pretrage (slobodan tekst, tip odluke, ime podnosioca predstavke, tužena država, broj predstavke, vrsta odluke i datum).

Pretraga po članu je pogodnija za one korisnike koji nemaju veliko iskustvo u primjeni Konvencije budući da sadrži detaljan prikaz svakog člana i principa vezanih za njegovu primjenu. Također sadrži i listu uobičajenih faktičkih situacija koje se vezuju za određeni član što omogućava korisnicima da razumiju kontekst i okolnosti u kojima se dati član primjenjuje. Ovo je jedna od najznačajnijih prednosti Baze. Napredna pretraga je namijenjena korisnicima koji imaju iskustva s tumačenjem i primjenom Konvencije i dobro poznaju njene osnovne institute. Ovaj vid pretrage omogućava korisnicima da kombinuju više članova tokom pretrage, te da koriste kriterijume kao što su: opšte ključne riječi ili ključne riječi po članu, kao i dijelovi članova.

U skladu s razvojem prakse Suda u Strazburu, Baza se redovno ažurira novim presudama i odlukama, kao i pratećim materijalima korisnim za tumačenje i primjenu Konvencije.

Slika 6

Prikaz faktičke situacije član 6 i krivični predmeti:

<http://www.ehrdatabase.org/>

[SearchBySituation?Id=31](http://www.ehrdatabase.org/SearchBySituation?Id=31)

The screenshot shows the European Human Rights Database interface. At the top, there is a navigation bar with icons for search, home, language, contact, help, and admin. The main content area displays the title 'Član 6 i krivični predmeti' (Article 6 and criminal cases). Below the title, there is a paragraph explaining the guarantee of Article 6, stating that it applies from the moment a person is charged with a criminal offense. It also mentions that Article 6 is applied in civil proceedings where the outcome affects the rights of a party. Below this, there is a search results section showing 'Rezultati pretrage: 2' (Search results: 2). One result is highlighted: 'Slučaj JALOH (JALLOH) protiv NEMAČKE' (Case JALOH (JALLOH) vs. GERMANY), dated 11.07.2006. The result is categorized as 'Presuda' (Judgment) and describes it as a case concerning the right to a fair trial, specifically the right to be heard and the right to examine witnesses.